

פרשת בשלח - תלות שלילית לעומת תלות חיובית

7. רמב"ן שמות פרק יד
איננו נראה כי בני אדם הצועקים אל ה' להושיעם יבעטו בישועה אשר עשה להם ויאמרו כי טוב להם שלא הצילם. ... ואפשר עוד לומר כי היו העם מאמינים בה' ומתפללים אליו להצילם, אבל במשה נכנס ספק בלבם פן יוציאם למשול עליהם. ואף על פי שראו האותות והמופתים חשבו שעשה אותם בדרך חכמה או שהשם הביא עליהם המכות ברשת הגוים, כי אלו חפץ השם ביציאתם לא היה פרעה רודף אחריהם:

8. שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כ
ד"א ויסב אלקים את העם מכאן אמרו רבותינו אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב שכך עשה להם הקדוש ברוך הוא שנאמר ויסב אלקים

9. יחי ראובן שמות עמוד רחצ
המדרש הזה נראה לכאורה כמדרש פליאה. מה שיך אחד לשני. מה ענין מסובין ל"ויסב" ... ה"חתם סופר" זי"ע אומר פשט: "ויצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם". וכי יציאת מצרים היתה חרות עולם? הרי היו גלויות נוספות! אלא, חרות – מהעולם! לא חרות מהשעבוד ... היהודי שיצא מכור הברזל ממצרים, כבר לא היה משועבד לחלוטין לרצונותיו. במצרים עשו אותם גשמיים וכבולים לרצונות, הם שיעבדו אותם לכוחות הגוף ולכוחות הטומאה, ומשעבוד זה נגאלו לחרות עולם - "ורמננו מכל לשון"

כל אחד והבית שלו....

10. בראשית פרק כא פסוק כא
וישב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים: פ רש"י
מארץ מצרים - ממקום גדוליה, שנאמר (שם א) ולה שפחה מצרית וגו'. היינו דאמרי אינשי זרוק חוטרא לאוירא, אעיקריה קאי:

11. בראשית פרק כא פסוק יד
וישכם אברהם בבקר ויקח לחם ויחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ותלך ויתמע במדבר באר שבע: רש"י
ותלך ותתע - חזרה לגלולי בית אביה:

12. תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נו עמוד ב
אמר אביי: אין, כדאמרי אינשי: שותא דינוקא בשוקא, או דאבואה או דאימיה.

13. התהרות עמוד 38 הרב ארז משה דורון
פעמים רבות ... שגיאות ההורים חוזרות על עצמן אצל הילדים וזה מין פרדוקס עצוב כזה, שמה שנפגעת ממנו אצל הורי - אני עושה לילדי. מין שכפול כפייתי של הטעויות שחיותי בעצמי. אבל כל זה קורה, כאמור, רק כשאין מודעות לבעיה ואין די נכונות לטפל בה. כי אם יש מודעות ויש נכונות - הדבר בר פתרון!!

14. בראשית פרק יב, א
(א) ויאמר ה' אל אברהם לך לא מארץ וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר ארצך:

15. התהרות עמוד 39
הוראה קדומה זו לאברהם מהדהדת ומשמיעה קולה גם כעת, ומכוונת לכל אדם ואדם. "לך לך" - לך אל עצמך. צא וחפש את מהות ויעוד נשמתך. "וממולדתך" - אף על פי שמרגע הולדתך יש לך תכונות משלך, אופי וטבע מסוימים משלך, שלכאורה מגבילים את התפתחותך, גם את כל אלו אפשר לשנות. "אופי", איננו גזירת גורל בלתי ניתנת לשינוי. את הרע ניתן לדכא או לנתב לנתיבים מועילים את הטוב ניתן לפתח. "ומבית אביך" - הם המשפחה, השכנים, הקרובים והמכרים שביניהם גדלת, וכל הקרובים ללבך, שגם הם עשויים לעתים, ולו מתוך כוונה טובה, לעכב ולמנוע ממך את ייעודך ומשימתך. לעצור אותך מלבוא אל "הארץ אשר ארצך".

1. שמות פרק יג, יז

(יז) ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלקים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה: רשב"ם

ונתכוון הק' להביאם לארץ כנען ולא רצה הק' להנחותם דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, דרך הוא ליכנס מיד בארץ כנען, ולכשיבאו לטורח מלחמות ארץ כנען יתנו ראש וישבו למצרים כמו שעשו כמה פעמים כדכת' הלא טוב לנו שוב מצרימה, נתנה ראש ונשובה מצרימה וגו', זכרנו את הדגה אשר אכלנו במצרים

2. שמות פרק יד פסוק ה

וידג למלך מצרים כי ברח העם ויהפך ללב פרעה ויעבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו: חזקוני

ויהפך ללב פרעה לשון צער כמו נהפך לבי בקרבי.

3. אור החיים שמות פרק יד פסוק ה

והדברים תמוהים וכי לרצונם עשו והלא הוכו מכות גדולות עד כמעט ספו ותמו ובעל כרחו שלחום ואיך יהפך לבם בדבר שלא לרצונם עשוהו, וקשה עוד אומרים מה זאת עשינו וגו' כמתרעמים על עצמם על עשות דבר שלא כהוגן והלא לא עשו אלא בעל כרחם ומה יתאונו אדם על דבר שעשאו בעל כרחם

הקושי להתחיל דרך חדשה נובע מחוסר בטחון

4. ספר מורה הנבוכים חלק ג פרק לב

ואי זה מונע היה לשם שינחם דרך ארץ פלשתים ויתן להם יכולת להלחם, ולא היה צריך לזה הסבוב בעמוד ענן יומם ועמוד האש לילה ... אך טבע בני אדם לא ישנהו השם כלל על צד המופת, ומפני זה השרש הגדול אמר מי יתן והיה לבבם זה וגו', ומפני זה באר המצוה והאזהרה והגמול והעונש, וכבר בארנו זאת הפנה במופתים במקומות רבים מחבורינו, ולא אמרתי זה מפני שאני מאמין ששנוי טבע כל אחד מבני אדם קשה על השם יתעלה, אך הוא אפשר ונופל תחת היכולת, אלא שהוא לא רצה כלל לעשות זה ולא ירצהו לעולם

5. שמות פרק יד, י-יב

(י) ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם ויראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה': (יא) ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת עשית לנו להוציאנו ממצרים: (יב) הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר חזל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממותנו במדבר: מבן עזרא

יש לתמוה, איך יירא מחנה גדול של שש מאות אלף איש מהרודפים אחריהם, ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בנייהם? התשובה, כי המצרים היו אדונים לישראל, וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסכול עול מצרים ונפשו שפלה, ואיך יוכל עתה להלחם עם אדוניו, והיו ישראל נרפים ואינם מלומדים למלחמה. הלא תראה כי עמלק בא בעם מועט, לולי תפלת משה היה חולש את ישראל. והשם לבדו עושה גדולות (איוב ה, ט) ולו נתכנו עלילות (ש"א ב, ג) סבב שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים, כי אין בהם כח להלחם בכנענים, עד שקם דור אחר דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה

6. רש"י שמות פרק י

ולמה הביא עליהם חשך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפלה

עצמו. לכן הוא מרגיש שהאושר או האומללות שלו, השמחה והביטחון העצמי או העצבות והרגשת ה"מי אני בכלל" – תלויים לגמרי בקשר הזה; לכן הקשר הזה תופס בחיים שלו מקום מוגזם ולא הגיוני; לכן הוא חושב כל הזמן על אותו חבר, ומרגיש שההימצאות שלו היא זו שנותנת לך "חלק"; לכן הוא כל הזמן מנסה למצוא חן בעיניו, חושב ומנחם כל הזמן את היחס שלו אליו, ומתאכזב אכזבה נוראית כשהוא לא מתייחס כמו שהיה רוצה; לכן הוא שם לב לכל פרט קטן שקשור אליו, וכדמה לו שהוא אדם מיוחד במינו; ועוד.

תלות חיובית

23. בראשית פרק ג, טז

(טז) אֶל הָאִשָּׁה אָמַר ה' הֲרָבָה עֲצֹבֹנְךָ וְהִרְבֵּךְ בְּעֶעֱבֹב תִּלְדִּי בָנִים וְאֵל אִישׁךָ תִּשְׁקָתֶךָ וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ: ס

24. תלמוד בבלי מסכת חולין דף פד עמוד ב

לעולם יאכל אדם וישתה - פחות ממה שיש לו, וילבש ויתכסה - במה שיש לו, ויכבד אשתו ובניו - יותר ממה שיש לו, שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם.

25. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד א

אמר רבא, היינו דאמרי אינשי: או חברותא או מיתותא.

ההליכה במדבר – חינוך לתלות באלוקים

26. דעת זקנים מבעלי התוספות שמות פרק יג

ועוד אמר הקדוש ברוך הוא אם אני מוליכם דרך הישר עבשיו מחזיקין איש בשדהו ובכרמו ומבטלין תלמוד תורה אבל אני אוליכם ארבעים שנה דרך המדבר ויאכלו המן וישתו מי באר ותתישב בגופן.

27. שמות פרק יד, יג-יד

(יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֵל תִּירָאוּ הַתִּיַצְבוּ וְיָרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרֹאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם: (יד) ה' יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּחְרְשׁוּ: פ

אור החיים

יתבאר על דרך אומרם ז"ל ד' צדיקים מה ששאל זה לא שאל זה וחלוקה המעולה שבכולן הוא מה ששאל חזקיה שאמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא להתפלל אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה וכן עשה ה' ... והיא המדריגה שאמר משה ואתם תחרישון פירוש אפילו בתפלה אם אין בכם כח כמאמר חזקיה תחרישון והוא ילחם לכם

28. שמות פרק יז, ח-ט

(ח) וַיָּבֵא עֲמֶלֶק וְיִלְחָם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִפְדִים: (ט) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה בְּחַר לְנִי אֲנָשִׁים וְיָצֵא הַלָּחֶם בְּעֶמְלֶק מִחֵר אֲנֹכִי נָצַב עַל רֹאשׁ הַגְּבָעָה וּמִטָּה הָאֱלֹקִים בְּיָדִי: אבן עזרא

אנשים ידועים, בעלי גבורה, אנשי מלחמה, כמו כלם אנשים (במד' יג, ג). וצא הלחם צא ממחנה ישראל להלחם בעמלק

29. שמות פרק יז, יא-יג

(יא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וַיִּגְבֵּר יִשְׂרָאֵל וּכְאֲשֶׁר יָנִים יְדוֹ וַיִּגְבֵּר עַמְלֶק: (יב) ... (יג) וַיַּחֲלֵשׁ יְהוָה אֶת עֲמֶלֶק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חֶרֶב:

כי האדם עץ השדה

30. דברים פרק כ, יט

(יט) כִּי תִצְאוּ אֶל עִיר יְמִינֵי רַבִּים לְהִלָּחֵם עֲלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצֶה לְנִדְחַיָּהּ עֲלֶיהָ יִרְצָן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוֹ לֹא תִכְרֹת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לְבַא מִפְּרִיָּהּ בְּמִצּוֹר:

16. שמואל א פרק יז, כח-לב

(כח) וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו הַגָּדוֹל בְּדָבָרוֹ אֶל הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר אֵף אֱלִיאָב בְּדוֹד וַיֹּאמֶר לְמָה זֶה יִרְדֶּת וְעַל מִי נִטְשֶׁת מַעַט הַצֹּאן הַהֵנָּה בַּמִּדְבָּר אֲבִי וַיַּעֲתִי אֶת דּוֹדְךָ וְאֶת רַע לְבָבְךָ כִּי לִמְעַן רָאוֹת הַמְּלָחָמָה יִרְדֶּת: (כט) וַיֹּאמֶר דָּוִד מַה עֲשִׂיתִי עִתָּה הֲלוֹא דָּבָר הוּא: (ל) וַיֹּסֵב מֵאֲצִלוֹ אֶל מֹלֵךְ אַחֵר וַיֹּאמֶר בְּדָבָר הַזֶּה וַיִּשְׁבַּח הָעָם דָּבָר בְּדָבָר הָרֵאשׁוֹן: (לא) וַיִּשְׁמַע הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבָר דָּוִד וַיִּגְדוּ לְפָנָיו שְׂאוֹל וַיִּקְחֵהוּ: (לב) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שְׂאוֹל אֵל יִפְלֵ לִב אָדָם עָלָיו עֲבָדְךָ יִלְךָ וְנִלְחַם עִם הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה:

17. אבן שלמה שמות ר' שלמה קרליבך עמוד 123

אני רוצה שתדעו משהו מדהים, מעולם לא היתה סערה גדולה בים באותו לילה של קריעת ים סוף. זו היתה הסערה הגדולה ביותר בתולדות העולם. באותו הרגע נשמע קול בשמיים שאומר, "נחשון, אחד מילדיך יהיה המשיח שלא פוחד משום דבר". נינו של נחשון היה דוד המלך שבגיל תשע נלחם בגוליית. גוליית לא היה רק גדול יותר ממנו, אלא לא היה אף אחד שיכול להילחם בו. דוד המלך מגיע בגיל תשע ומפיל אותו!!

תלות רגשית

18. שמואל ב פרק יג, א-ב

(א) וַיְהִי אַחֲרָיִם כֵּן וְלֹאֲבִשְׁלוֹם בֶּן דָּוִד אָחוֹת יָפָה וַשְׁמָה תָמָר וַאֲהֵבָהּ אִמּוֹן בֶּן דָּוִד: (ב) וַיֵּצֵר לְאִמּוֹן לְהִתְחַלּוֹת בְּעַבְדוֹ תָמָר אָחֹתוֹ כִּי בְתוּלָה הִיא וַיִּפְלֵא בְּעֵינָיו אִמּוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוֹמָה: מצודת דוד

ויצר לאמנון - היה מיצר ודואג עד שהיה נראה כחולה מרוב חשקו בה:

19. שמואל א פרק יח, א-ג

(א) וַיְהִי כְּבָלְתוֹ לְדָבָר אֶל שְׂאוֹל וַנִּפְּשׁ וַיְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה בְּנִפְשׁ דָּוִד וַיֵּאָהֲבוּ וַיֵּאָהֲבֵהוּ וַיְהוֹנָתָן כְּנַפְשׁוֹ: ... (ג) וַיִּכְרַת וַיְהוֹנָתָן וַדָּוִד בְּרִית בְּאֵהֲבָתוֹ אֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ:

20. משנה מסכת אבות פרק ה משנה טז

כל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה ושאונה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם איזו היא אהבה התלויה בדבר זו אהבת אמנון ותמר ושאונה תלויה בדבר זו אהבת דוד ויהונתן:

21. מרכבת המשנה לר"י אלאשקר על אבות פרק ה

והנה האהבה נחלקת לשלושה חלקים והם, אהבת המועיל, ואהבת הערב, ואהבת הטוב במה שהוא טוב. והנה האהבה אשר היא תלויה בדבר, היא כנגד המועיל והערב, אשר בבטולו תתבטל האהבה. וכנגד אהבת הטוב, היא האהבה אשר אין לה הפסק. ואעפ"י שישער האדם שישגוע לו קצת הזק וקלון ממנה, ועל כן הביא הדמיון מדוד ויהונתן. והוא שעם היות שהוברר אצל יהונתן שדוד עתיד להסיר אותו מהמלכות, והוא העומד במקום אביו, ועם כל זה היתה אהבתו עמו בקשר אמיתי. וזה שאמר דוד בהספדו על יהונתן, נפלות אהבתך לי מאהבת נשים, כלומר מהיכן ידעתי שנפלות אהבתך לי מאהבה של הנשים, שכשהיה משנה אצל שאול, מה היו אומרים הנשים, הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו. ומן הראוי היה, כמו שלקח שאול קנאה מזה הענין, ג"כ היה ראוי ליהונתן ליקח קנאה ושנאה מדוד, ולא די שלא לקח שנאה, אלא הצילו מיד אביו. והטעם שהיתה ביניהם האהבה השכלית, [אשר] אינה באה לא מצד המועיל, ולא מצד הערב, וז"א ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד, כי אהבת נפש אהבו, לא אהבת הגוף. אמנם אהבת אמנון ותמר הוא מבואר, ואין להאריך בענינה.

22. הרב רועי אביחי

ההבדל בין קשר בריא לקשר תלתי, הוא שבקשר בריא האדם שולט ברגש שלו, ואילו בקשר תלתי – הרגש שולט בו וגורם לו לאבד את אישיותו. חברות טובה אמורה לבנות את העצמיות של שני הצדדים, אבל בתלות – הנתלה מאבד את העצמיות שלו, מאבד את צידוק החיים של עצמו מצד

31. ספר נצח ישראל פרק ז

כי באמת האדם נקרא "עץ השדה", דכתיב "כי האדם עץ השדה", רק שהוא אילן הפוך, כי העץ שורשו למטה תקוע בארץ, ואילו האדם שרשו למעלה, כי הנשמה הוא שורש שלו, והיא מן השמים.

32. דעת תורה פרשת וארא עמוד ט

כשאנו רואים עץ שצומח וממנו גדלים הרבה פירות, או גרעין שזורעין אותו באדמה וממנו צומח אילן גדול, מן ההכרח שכל מה שיהיה יוצא מן הצמח הזה, ודאי כבר הינו בכח בהגרעין גם עכשיו עוד טרם שיצאו הפירות בפועל, שאם אין בהווה איך יצא מן זה הגרעין העתיד ההוא. ומזה כי העתיד באמת קשור עם ההווה והן אחת. ועוד יותר. הנה באילן, אם יופסק ויבטל הכח העתיד לבא, להעתיד שיש לצאת ממנו, הנה לא רק כי כרת יכרת העתיד, אלא גם ההווה מות יומת, יבבל האילן ויבטל מציאותו.

פרשת בשלח - תלות שלילית לעומת תלות חיובית

השהות במצרים השפיעה על בני"י עד כדי כך שלא הצליחו להשתחרר מתחושת העבדות והשפלות שליוותה אותם במשך 210 שנים. עם ישראל פיתח תלות בכך שמישהו ישעבד אותו. התלות הזו היתה כל כך חזקה עד שהקב"ה ידע שהדור הזה לא יוכל להכנס לארץ, הכניסה לארץ מצריכה נפש של אדון ולא נפש של עבד!!

יש מדרגות בתלותיות. כידוע חז"ל אומרים שרוב עם ישראל מצא את מותו במכת חושך ורק חמישית מהעם יצאו ממצרים. אלה שיצאו אומנם לא היו מסוגלים להילחם, אבל היו כאלו שגם את שלב היציאה לא היו מסוגלים לעשות. האדם כל כך תלתי במציאות אליה הוא רגיל, עד שהוא לא מוצא כוח לקום ולשנות את המקום הפיזי שלו וגם את המקום הנפשי אליהם הוא התרגל. גם כאשר התנאים אינם לטובתו, אפילו הכי הוא מעדיף להישאר קשור למוכר ומאשר לצאת לדרך חדשה שדורשת ממנו התנהלות שונה.

יש הרבה סיבות לחיי הרווקות הממושכים, אחת הסיבות היא שהאדם מפחד לעבור משלב של נסמך לשלב של סומך, ממצאיות שאחרים אחראים עליו הוא צריך להיות אחראי על עצמו ועל אחרים. אם לפני החתונה העול הכלכלי נופל על ההורים שלו, עכשיו העול הכלכלי ייפול עליו, לרבים המעבר הזה קשה עדי כדי כך שהם מעדיפים להישאר רווקים.

על פי יסוד זה ניתן להסביר את התנהלותו של פרעה. העם המצרי התרגל למציאות שיש לו עם של עבדים. הם לא מבינים איך הם יכולים להסתדר בלי העם. התלותיות שלהם בעם ישראל היתה כל כך גדולה עד שמבחינתם מדובר בצורך קיומי. יש אנשים שהתלותיות שלהם היא בצורך לשלוט על אחרים. כשהם לא נמצאים בעמדת שליטה הם מרגישים שהם מאבדים את מקור חיותם. פעמים שניתן לראות את הקושי הזה מול הורים. יש הורים שתמיד צריכים להיות בעמדת שליטה, הם לא הפנימו את השיר "הגוזלים שלי עזבו את הקן". פעמים רבות בחכמה גדולה ניתן להגיע למקום שהבן/בת עושה מה שהוא רוצה, אבל מתוך תחושה שהאמא או האבא הם אלו שהחליטו. המלחמה מחדדת את הרצון להיות עצמאי והשיתוף נותן תחושה של קבלה, כאשר אדם שמחפש שליטה מרגיש שמשתפים אותו, בדר"כ זה מוריד למעלה מ-80% מהלחץ. גם ביחסים בין עובד למנהל הכלל הוא אותו כלל. יש מנהל שמחפש שליטה, עובד צריך להיות חכם ולא להיכנס לעימותים מיותרים, גם אם יש לו ביקורת, גם אם יש לו הצעות ליעול עליו לבוא מעמדה של משתף ומתייעץ ולא מעמדת עליונות ביקורתית.

לפעמים ניתן לראות תופעה של אדם שתמיד מחפש להתחבר לאנשים חלשים ממנו, יש לכך כמה סיבות, אבל אחת הסיבות היא תלותיות של האדם בתחושת השליטה. ניתן לראות את התופעה הזו גם בין חברות, האם אדם מחפש חברות חלשה או חברות חזקה, אחד מחפש חברות חזקה כדי להתקדם והאחר מחפש חברות חלשה לפעמים כדי לסייע ולפעמים כדי לשלוט.

7 - אחת הסיבות לכך שגם לאחר שהאדם החליט לקום ולעשות מעשה פתאום הוא מקבל רגלים קרות ומבקש לחזור למוכר ולידוע היא מפני שבמוכר והידוע אין ספקות, לעומת הדרך החדשה שהנסתר עולה על הנגלה. כידוע תחושת הספק גרועה מהוודאות גם אם הוודאות אינה טובה. הרמב"ן מקשה כיצד יתכן שה' מושיע את ישראל ויש כאלו שבועטים ואומרים "נתנה ראש ונשובה מצרימה"? אלא שבלבם של ישראל היה ספק בנבואת משה וחששו שמא משה מוציאם כדי לשלוט עליהם.

1 - עם ישראל יוצא ממצרים לארץ ישראל. הדרך הפשוטה ביותר להגיע אל הארץ המובטחת היא דרך ארץ פלשתים, אבל "לא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבו מצרימה". הרשב"ם מבאר שהקב"ה לא רצה להפגיש את ישראל עם המלחמות בארץ כנען סמוך ליציאה ממצרים, מפני שכשיבואו לטורח מלחמות ארץ כנען יתנו ראש וישובו למצרים. השאלה זועקת לשמים, וכי שווה לעם ישראל לחזור לשעבוד במצרים יותר מאשר לטרוח במלחמות מול יושבי הארץ? מדברי הרשב"ם מתבאר שהחשש לא היה מפני הסכנה, אלא מפני הטורח ואם כך הם הדברים תמוה כיצד יתכן שמפני קושי הטורח, אדם יהיה מוכן לחזור למציאות קשה של עבדות ולוותר על דרך חדשה הטומנת בתוכה עתיד מזהיר.

2-3 - עם ישראל יוצא ממצרים, לאחר שלושה ימים הם ממשיכים ללכת ולא חוזרים. המידע מגיע לפרעה - "ויגד למלך מצרים כי ברח העם..." פרעה משנה את דעתו מן הקצה אל הקצה - "ויהפך לבב פרעה ועבדיו ... ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את בני" מעבדנו". החזקוני מבאר שהלשון "ויהפך לבב" מבטא צער כמו "נהפך לבי בקרבי". האו"ח הקדוש תמה, איך יתכן שפרעה משנה את דעתו ורודף להשיב את בני"י, וכי הוא שכח את עשרת המכות שהביאו לחורבן אדיר במצרים? ועוד קשה הלשון "מה זאת עשינו" שהם כמתרעמים על עצמם שעשו שלא כהוגן, הרי לא היתה למצרים כל ברירה אלא לשלח את ישראל?

הקושי להתחיל דרך חדשה נובע מתלות במציאות אליה אנו רגילים

4 - לפני שנתחיל לענות נקדים ונביא את דבריו היסודיים של הרמב"ם במורה נבוכים. הרמב"ם תמה, מדוע לכאורה הקב"ה לא עושה נס שלבני ישראל יהיו כוחות נפש להתמודד עם המלחמות בארץ. הרמב"ם משיב, שלעולם הקב"ה לא משנה את טבע האדם על ידי מופת, שינוי טבע האדם תלוי אך ורק באדם עצמו!!! וכלשון הרמב"ם "אלא שהוא לא רצה כלל לעשות זה ולא ירצה לעולם". בשיעור זה נעסוק בכמה מעכבים שעלולים לתקוע את האדם ולמנוע ממנו להתפתח בכיוון הנכון.

5-6 - פרעה וצבאו מצמצמים את הפער עם בני"י, הלחץ במחנה ישראל מתחיל - "וייראו מאד ויצעקו בני"י אל ה'" ומיד מתחילות התלונות - "ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר וכו'". הא"ע שואל שאלה פשוטה, הרי נאמר "וחמשים עלו בני"י מארץ מצרים", אם כן מדוע יראו ישראל ממצרים, הרי הם היו מחנה גדול של שש מאות אלף גברים "ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בניהם?" הא"ע עונה תשובה יסודית כי המצרים היו אדונים לישראל, וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה, ואיך יוכל עתה להילחם עם אדוניו, והיו ישראל נרפים ואינם מלומדים למלחמה. הא"ע מביא ראיה לדבריו ממלחמת עמלק שבא בעם מועט, ולולי תפלת משה היה חולש את ישראל. ואז אומר הא"ע דבר מאד מפתיע "והשם לבדו שהוא עושה גדולות ולו נתכנו עלילות, סבב שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים, כי אין בהם כח להלחם בכנענים, עד שקם דור אחר דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה.

לא שאין מה לעשות, אלא שאנו מפחדים לעשות, אנו מפחדים להשתנות, אנו תלתיים בדפוס ההתנהגות בהם גדלנו ואנו חוששים שבלעדיהם לא נוכל להצליח בחיים. אביא דוגמא. אבא, שכילד גדל בבית, שכדי להשיג משהו תמיד היו צעקות, בתת מודע יש לו משוואה שללא צעקות אין סיכוי שהבקשה תתבצע, משום כך כאבא, כאשר הוא צריך שמהו יקרה כאן ועכשיו הוא בוחר בדרך הצעקות. האדם צריך להאמין שהדרך החדשה היא נכונה יותר והיא גם תצליח. דוגמא לכך מצאנו אצל אברהם אבינו בציווי "לך לך מארצך וממולדת ומבית אביך". מסביר הרב ארז "לך לך" – לך אל עצמך, צא וחפש את מהות ויעוד נשמתך. "וממולדתך" – אף על פי שמרגע הולדתך יש לך תכונות משלך, אופי וטבע מסוימים משלך, שלכאורה מגבילים את התפתחותך, גם את כל אלו אפשר לשנות. "אופי", איננו זירת גורל בלתי ניתנת לשינוי. את הרע ניתן לזכא או לנתב לנתיבים מועילים את הטוב ניתן לפתח. "ומבית אביך" – הם המשפחה, השכנים, הקרובים והמכרים שביניהם גדלת, וכל הקרובים ללבך, שגם הם עשויים לעתים, ולו מתוך כוונה טובה, לעכב ולמנוע ממך את ייעודך ומשימתך. לעצור אותך מלבוא אל "הארץ אשר אראך".

חשוב להדגיש, הבית הוא מקור הלמידה שלנו, בבית אנו מעצבים את האישיות שלנו, נכון שלפעמים יש דברים שאנו אומרים לעצמנו: "בבית שלנו אנו רוצים אחרת", אבל עלינו לדעת שפעמים רבות יש הרבה דברים שאנו צריכים לרצות לעשות העתק הדבק, העיקר שהעיצוב העצמי יבוא בצורה מושכלת ומודעת, ביכולתנו להחליט מה מתאים לנו ומה לא מתאים לנו, מה אנו רוצים לקחת ומה אנו מעדיפים שלא לקחת.

16-17 – דוד המלך הוא דוגמא לאדם שעל אף הילדות הקשה שעבר מצא את הדרך להשתחרר מתחושת ההשפלה עד שנעשה למלך ישראל. דוד היה האח המנודה, האח שגם האבא שלו חשב אותו לממזר. (ישי אבי דוד היה צדיק גדול ולאחר שנולדו לו שבעה ילדים חשש שמא מואביה אסורה לבוא בקהל וכיון שהוא צאצא של רות נמצא שהוא ובניו אסורים לבוא בקהל. ישי פרש מאשתו ולקח שפחה כנענית כדי לא להיבטל מפריה ורביה. ישי נתן לשפחה הכנענית שטר שחרור על תנאי שאם אכן הוא כשר לבוא בקהל הרי שהיא משוחררת וכשרה להנשא לו ואם אינו רשאי לבוא בקהל הרי שהיא שפחה כנענית ומותרת לו. אשתו שהתאוותה להעמיד ממנו זרע הצטערה מאד על שפרש ממנה, כאשר ראתה השפחה את צערה של אשתו נכמרו רחמיה עליה והחליטה לעשות עמה כמעשה רחל בלאה והכניסה גבירתה במקומה. לאחר שלושה חדשים ראו שהיא בהריון והוציאו עליה שם שהיא זינתה עם מישהו אחר ונמצא שהבן שיוולד יהיה ממזר ומחמת כך נידו האחים את דוד ויצא עליו שם של ממזר ועל כך נאמר "אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה"). בשעה שגולית חירף "מערכות אלוקים חיים" ולא היה מי שיעז להלחם בו, דוד היה רועה את הצאן ושאר אחיו היו בשדה הקרב עם שאול עומדים חסרי אונים מול גוליית. ישי אבי דוד מצווה את בנו להביא מזון לאחיו. דוד קם השכם בבוקר, משאיר את הצאן עם שומר והולך לקראת אחיו אשר בשדה הקרב. דוד מגיע רואה את גוליית עומד ומחרף ומנסה להבין מה קורה שם. כשאחי דוד אליאב רואה שהאח הקטן שלו מתחיל לעשות "בלגן" הוא בז לו ואומר לו "למה זה ירדת, ועל מי נטשת מעט הצאן ההנה במדבר אני ידעתי את דונך ואת רוע לבבך, כי למען ראות המלחמה ירדת". דוד מגיב ואומר "מה עשיתי עתה הלא דבר הוא".

הרבה בחורים ובחורות מפחדים לעשות את הצעד לחתונה. חיי הרווקות לא טובים להם, אבל החשש שמא יהיה יותר גרוע משאירה אותם בתוך רווקותם. גם כאשר אחד כזה כבר קפץ למים והתחיל להיפגש וגם כאשר הוא עשה את הצעד הבא והתארס, פתאום ניתן לראות שהוא מקבל רגליים קרות ומבטל אירוסין, לא כי יש סיבה אמיתית, אלא כי החשש שלו יותר מהמציאות שהוא רואה מול העיניים.

8-9 – על הפסוק "ויסב אלוקים את העם" מביא המדרש הלכה – "מכאן אמרו רבותינו אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב שכך עשה להם הקדוש ברוך הוא שנאמר ויסב אלוקים". תמה בעל ה'יחי ראובן' מה השייכות בין "ויסב אלוקים, לבין מצוות הסבה בליל הסדר, ותירץ על פי מה שאנו אומרים בתפילת ערבית "ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם", לכאורה תמוה וכי יציאת מצרים היתה חרות עולם? הרי היו גלויות נוספות! אלא, חרות – מהעולם! לא חרות מהשעבוד. היהודי שיצא מכור הברזל ממצרים, כבר לא היה משועבד לחלוטין לרצונותיו. במצרים עשו אותם גשמיים וכבולים לרצונות, הם שיעבדו אותם לכוחות הגוף ולכוחות הטומאה, ומשעבוד זה נגאלו לחרות עולם – "ורממנו מכל לשון". היו יהודים שלא נשאר תלויים!!! הם אלו שלא התלוננו, והמשיכו למרות כל הקשיים (הרמב"ן מסביר שהיו ארבע כיתות על הים וכת אחת הם הבלתי תלויים...).

כל אחד והבית שלו....

10-15 – כאשר הגר מחפשת אשה לבנה ישמעאל, היא הולכת לחפש במצרים ממקום גדוליה. רש"י מביא את מאמר חז"ל הידוע "זרוק חוטרא (מקל) לאוירא, אעיקרא קאי (והוא יפול על עיקרו). בסופו של דבר אדם מחפש את הדומה לו. אפשר לומר, הרי גם אבותינו הקדשים חיפשו בת זוג רק מהמשפחה, זה נכון, אך יש הבדל מהותי, האבות הקדשים רוצים את זרע ישראל, משום שזה הזרע המשובח ביותר, לעומת הגר שהחיפוש במצרים לא נבע מכך שאין טוב יותר אלא מכך ששם היא גדלה. את הדבקות ב"מנהגי אבות" רואים אצל הגר לא רק בחיפוש כלה אלא גם בהתנהלות האישית. לאחר שהיא מגורשת מבית אברהם, על אף שידעה והכירה את הקלקול הגדול שיש בעבודה זרה, אפילו הכי אומרים חז"ל על המילים "ותלך ותתע" שחזרה לגילולי בית אביה. אולי בימינו לא מצויה ע"ז אבל דרך חיים, הנהגות, דפוס התנהגות וכדו' בוודאי שכל אחד סופג מהבית וכמאמר חז"ל דיבור שהתינוק מדבר בשוק הוא או מאביו או מאמו, ניתן לומר שהכוונה דווקא לדיבור, אך מקובל להסביר את המימרא הזו בצורה רחבה יותר, גם על דפוס התנהגות, דפוס חשיבה וכו'. בסופו של דבר אדם סופג מאופי ההתנהלות סביבו, ילד/ה שגדל בבית לחוץ, מן הסתם תהיה לו נטייה ללחץ. ילד/ה שגדל בבית שמשדרים פחד, מן הסתם גם אצלו רגש הפחד יהיה דומיננטי. הרב ארז משה דורון בספרו 'התבהרות' עומד על הנקודה הזו ואומר שפעמים רבות ... שגיאות ההורים חוזרות על עצמן אצל הילדים וזה מין פרדוקס עצוב, שמה שנפגעתי ממנו אצל הורי - אני עושה לילדי. מין שכפול כפייתי של הטעויות שחוויתי בעצמי. אם כן, איך אפשר לעבוד על עצמנו ולהתנתק מהדברים הלא טובים? התשובה פשוטה, צריך להעלות את הבעיה למודעות ולעבוד עליה. מדובר כאן בשני שלבים, גם מיקוד הבעיה וגם העבודה עליה. פעמים רבות ניתן לשמוע את המשפט הבא "אני מודע לבעיה, כך גדלתי ואין מה לעשות". זה

רק משום שיהונתן חשב על טובתו של דוד הוא חשב בצורה נקייה והגיע למסקנה שזה הדבר שנכון לעשות אותו, מעבר לכך הוא גם ויתר על המלכות לטובת דוד. קשר נכון עוזר לאדם למצוא את הנקודה שלו בחיים, את השליחות שלו בחיים ויהונתן הבין שהשליחות שלו היא לעזור לדוד להפיע.

חז"ל אומרים שכל אהבה שהיא תלויה בדבר בטל דבר בטלה אהבה ושאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם. חז"ל מביאים את מקרה אמנון ותמר כדוגמה לאהבה התלויה בדבר ואת דגומת דוד ויהונתן לאהבה שאינה תלויה בדבר. מסביר הרב אלשקר בספרו 'מרכבת המשנה' שאת מושג האהבה ניתן לחלק לשלושה חלקים: 1. אהבת המועיל. 2. אהבת הערב. 3. אהבת הטוב. אהבה התלויה בדבר היא אהבת המועיל ואהבת הערב ואהבה שאינה תלויה בדבר היא אהבת הטוב. ההבדל המהותי ביניהם הוא שבאהבת המועיל והערב האדם חושב על עצמו ובאהבת הטוב האדם חושב על הזולת. תלות רגשית תמיד נובעת מחשיבה של אדם על עצמו וכיון שבתת מודע של האדם התלות היא צורך קיומי לכן היא תופסת כל הרבה מקום בחיים שלו ויוצרת שיבוש עצום. פעמים רבות כאשר קיימת תלות רגשית שלילית בין שני חברים, כאשר אחד החברים מתחתן הקשר בין השניים יורד לטמיון, משום שלאחר החתונה בטל הדבר וכיון שבטל הדבר בטלה אהבה. לעומת קשר טוב בין חברים, שכל אחד חושב על טובת הזולת, כאשר אחד החברים מתחתן, הקשר ממשיך להיות קשר טוב משום שהאהבה ביניהם לא היתה אהבה התלויה בדבר. הרב רועי אביחי מסביר את העניין בלשון מקצועית - ההבדל בין קשר בריא לקשר תלתי, הוא שבקשר בריא האדם שולט ברגש שלו, ואילו בקשר תלתי - הרגש שולט בו וגורם לו לאבד את אישיותו. חברות טובה אמורה לבנות את העצמיות של שני הצדדים, אבל בתלות - הנתלה מאבד את העצמיות שלו, מאבד את צידוק החיים של עצמו מצד עצמו. לכן הוא מרגיש שהאושר או האומללות שלו, השמחה והביטחון העצמי או העצבות והרגשת ה"מי אני בכלל" - תלויים לגמרי בקשר הזה; לכן הקשר הזה תופס בחיים שלו מקום מוגזם ולא הגיוני; לכן הוא חושב כל הזמן על אותו חבר, ומרגיש שההימצאות שלו היא זו שנותנת לך "דלק"; לכן הוא כל הזמן מנסה למצוא חן בעיניו, חושב ומנתח כל הזמן את היחס שלו אליו, ומתאכזב אכזבה נוראית כשהוא לא מתייחס כמו שהיה רוצה; לכן הוא שם לב לכל פרט קטן שקשור אליו, ונדמה לו שהוא אדם מיוחד במינו; ועוד.

תלות חיובית

יש מצבים בהם תלות זו מציאות מחויבת, כפי שכבר אמרנו מה שאנו צריכים לבדוק הוא שאנו במצב של תלות ולא במצב של תלותיות. נביא כמה דוגמאות לתלות מחויבת.

23 - יחס בין איש לאשתו הוא יחס של תלות - "ואל אישך תשוקתך והוא ימשון בך!!!". היום מפחדים לומר שאשה תלויה בבעל, נשים נפגעות מכך שכביכול פוגעים להם בעצמיות, אבל כל אשה בתוך תוכה יודעת שהרגשת התלות בבעלה היא הרגשה שמפיחה בה חיים. ניתן לעשות בדיקה פשוטה, כששואלים אשה: "האם את רוצה להעריץ את בעלך" היא מיד תענה כן, כשנשאל גבר האם אתה רוצה להעריץ את אשתך, הוא יענה שהוא לא מחפש להעריץ את אשתו, מה שהוא מחפש זה להעניק אהבה. רגש של הערצה הוא רגש של תלות, כיון שהאשה תלותית היא מחפשת להעריץ וכיון שהבעל הוא המתלה הוא מחפש להעניק ולתת.

המצודות מביא שדוד אומר לאליאב, נכון שתמיד אתה רגיל לכעוס עלי, אבל מה עשיתי עכשיו שאתה כועס. דוד מתעלם מאח שלו - "ויסב מאצלו" וממשיך לברר מה קורה שם, דוד חדור מטרה, הוא יודע שצריך להסיר את החרפה מישראל, הוא לא מתחיל לחשוב מה יגידו ומה יחשבו, הוא לא נותן ליחס המזלזל מצד אחיו הגדול לעצור אותו, דוד יודע לשים בצד את כל הדברים ולעשות את מה שצריך לעשות!!! מהיכן שאב דוד את הכוח הזה? אומר ר' שלמה קרליבך שאת הכוח הזה ירש דוד מאבותיו, מנחשון בן עמינדב בשעה שעמד על שפת הים. נחשון היה האיש שלא פחד מכלום, נחשון היה האיש שלא היה תלוי במציאות העבר, נחשון היה האיש שידע ליישר את המבט קדימה וברגע אחד ידע לרומם את הנפש שלו ממצב של עבדות ושפלות למצב של אצילות וגבורה, הוא האיש שהתחיל את המסע אל עבר הים, הלך והלך עד שהים נקרע. כשם שנחשון ידע להיות בלתי תלוי, כך גם דוד ידע להיות בלתי תלוי. את כל המשקעים הם השאירו מאחורה ופרצו קדימה. אנשים בלתי תלויים, הם אנשים פורצי דרך!!!

יש אנשים שבילדותם עברו נידוי חברתי. בר"כ ילד שעובר נידוי חברתי גדל עם חוסר בטחון נוראי, הוא מפחד אפילו מהצל של עצמו. דוד מלמד אותנו שאין כאן גזירה אלוקית... כל מה שנדרש היא החלטה להשתחרר מתחושת ההשפלה, ליישר מבט קדימה ולהתחיל לפרוץ דרך, משם כבר הדרך סלולה!!!

תלות רגשית

סוג נוסף של תלות מאד מעיקה ומעכבת היא "תלות רגשית". נתבונן בשני סוגי קשר ונלמד מהו קשר נכון ומהו קשר פסול. חשוב להדגיש שתלות רגשית אינה רק בין מינים שונים כלומר בין בחור לבחורה, אלא גם באותו מין בין חבר לחבר ובין חברה לחברה. לא מדובר כאן בנטיית הפוכות, לפעמים תלות נוצרת מחמת נטיות הפוכות, אבל פעמים רבות אין קשר בין הדברים, יש נטייה לחבר בין שני הדברים וזה מאד מבהיל את האדם התלתי שאולי יש לו בעיה של נטייה הפוכה, אך החשש הזה הוא חשש לא נכון, צריך לטפל בתלות והכל יבוא על מקומו בשלום.

18-22 - התלות הראשונה בה נעסוק היא התלות של אמנון בתמר. תמר היתה אחות אבשלום. אבשלום ותמר נולדו לדוד מאותה אמה מ"מעבה" שהיתה אשת יפת תואר, אלא שאבשלום מיוחס לא רק למעכה אלא גם לדוד משום שמעכה התעברה באבשלום לאחר שהתגיירה, מה שאין כן תמר שמעכה התעברה בה מביאה ראשונה שכידוע ביאה זו לפני הגיור, משום כך על אף שבפועל דוד הוא אביה, למעשה היא אינה מיוחסת לדוד ומשום כך היא מותרת להינשא לבני דוד. אמנון בן דוד (אמו אחינועם), חשק בתמר, התלות שפיתח אמנון בתמר היתה כה גדולה עד שממש חלה מרוב צער ודאגה מתי יוכל להביא את התשוקה לידי ביטוי. כאשר אדם מגיע למצב שכל היום הראש שלו עסוק סביב הדבר אליו הוא חושק זו תלות רגשית פסולה. קשר צריך לבנות אותנו ולא לדרדר אותנו, כאשר חיינו של אדם משתבשים בגלל קשר סימן שיש כאן תלות רגשית. דוגמה לקשר מפרה מצאנו אצל דוד ויהונתן - "ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו יהונתן כנפשו". כאשר יש תלות רגשית פסולה האדם לא יכול לעלות על דעתו אפשרות שהוא יהיה רחוק מהאדם בו הוא תלוי, אצל יהונתן אנו רואים בדיוק את ההפך. יהונתן לא חושב על עצמו, אילו היה חושב על עצמו הוא לא היה מסוגל להתמודד עם בריחת דוד והתרחקותו,

חברות זה דבר טוב ובלבד שהיא תיצור מציאות של הפריה ופריחה. כבר דיברנו מספיק על יחסים נכונים בין חברים, רק נאמר שכאשר אדם מרגיש יותר מידי עסוק בחבר, כאשר אדם מרגיש שהתלות בחברות טורדת את מנוחתו, יש כאן סימן מובהק לתלותיות שלילית. כאשר אדם מרגיש שמחה בקשר ובחברות והוא מצליח להיות מרוכז בעשייה חיובית, הרי שיש כאן חברות בריאה וטובה.

ההליכה במדבר - חינוך תלות באלוקים

26-29 – בעלי התוספות ב'דעת זקנים' מביאים פירוש מעניין מדוע הקב"ה סובב שבנ"י יסתובבו ארבעים שנה במדבר ולא יכנסו מיד לארץ. "ועוד אמר הקדוש ברוך הוא אם אני מוליכם דרך הישר עבשיו מחזיקין איש בשדהו ובכרמו ומבטלין תלמוד תורה אבל אני אוליכם ארבעים שנה דרך המדבר ויאכלו המן וישתו מי באר ותתישב בגופן". ההליכה במדבר במשך ארבעים שנה הביאה את ישראל להכרה שחיו של אדם תלויים אך ורק בבורא עולם. כבר במלחמה הראשונה כאשר מצרים מתקרבים מאחור, אומר משה לבנ"י "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". חוסר העשייה מצד ישראל לימד עד כמה הכל תלוי אך ורק בריבונו של עולם. האו"ח הקדוש מסביר שהדרישה מישראל היתה אפילו לא להתפלל. כיצד יתכן לומר לאדם לא להתפלל? אלא שכשלב ראשון בחינוך ישראל צריך ללכת לקיצוניות הגמורה ולהראות שאין עוד מלבדו. פעמים שאדם מרגיש שהישועה באה מכוח תפילתו, גם את ההסתכלות הזו הקב"ה לא רצה, הדרישה היא לא לעשות כלום ועוד כלום ועוד כלום, רק לסמוך על ה' ולראות שהכל יסתדר. בסוף הפרשה אנו רואים שינוי גדול באופן הלחימה "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים, ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר...". בשונה מהמלחמה הראשונה שם נדרש לא לעשות כלום, כאן במלחמת עמלק כבד צריך לבחור לוחמים בעלי גבורה, אנשי מלחמה. לא שהם הביאו את הישועה, הם היו הדרך להופיע את הישועה. אולם כדי להבין את היחס הנכון בין בטחון להשתדלות היה נדרש להתחיל בחוסר השתדלות מוחלט, אפילו ברמת התפילות ורק לאחר הפנמה של התלות בבורא ניתן להתחיל ולפעול בגדר השתדלות. אנו רואים בפסוקים המתארים את ניצחון המלחמה בעמלק את שני הצדדים. מצד אחד הנצחון נזקף לקב"ה - "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל" ומאידך הנצחון נזקף ליהושע – "ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב". ודאי שאין כאן מחלוקת, אלא שהתורה מראה לנו שבאמת הכל תלוי בבורא (וכי ידיו של משה עושות מלחמה? אלא בזמן שישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את ליבם לאביהם שבשמים היו מתגברים) אבל כשהאדם פועל בגדר השתדלות הרי שהוא צינור ישיר להופעת הרצון האלוהי והניצחון כביכול נזקף לזכותו. רק לאחר ארבעים שנה, כאשר עם ישראל הפנים את התלות הגמורה שלו בבורא אפשר היה להיכנס לארץ ולהתחיל לבנותה. כאשר אדם מבין שהוא תלוי בבורא יש לו רצון אחד שמנחה אותו – "לעשות רצון אלוהי חפצתי" וכך הוא מגיע לייעוד שלו ולנקודת השליחות שלו!!!

בנוסף הבעל מחפש להיות מוערך, הרגשת המוערכות מאשרת לו שהוא מתלה חזק...

בזוגיות, יש מצבים של תלותיות פסולה, הן מצד הגבר והן מצד האשה. תלות נכונה בזוגיות צריכה להביא למינוף הקשר לעומת תלות פסולה שהיא מדרדרת את הקשר ופעמים גורמת לדכא את אחד הצדדים ולעיתים את שני הצדדים. אביא דוגמא מהצד של האשה ודוגמא מהצד של הגבר.

יש נשים שמרוב חשש שמא יהיה סדק באהבה של הבעל כלפיהם, הם כל הזמן רוצות לשמור את הבעל קרוב אליהם. כל חשש הכי קטן שמא הבעל יתרחק מהם פיזית ונפשית מביא אותם למצב שהם חוסמות את הבעל בהרבה תחומים. זה יכול להגיע לרמה של להחליט לבעל באיזה מקום הוא יעבוד, להחליט מתי הוא יצא מהבית ומתי לא וגם מה הוא ילמד. בהסתכלות חיצונית יש כאן ניסיון לשלוט על החיים של הבעל, אבל באמת יש כאן תלותיות שלילית שמעכבת את ההתפתחות הזוגית והאישית. הבעיה היא שבדרך כלל הבעל מזהה את הבעיה כשתלטנות והתגובות שלו יוצרות רק נזק. במקום להרגיע ולחזק את ההרגשה החיובית אצל האשה, הבעל מפתח פחד שמביא לריחוק והאשה מרגישה שהיא מאבדת אותו. כל תחושה כזו לא רק שלא גורמת לאשה להרפות, אלא להפך היא מעצימה את ה"שליטה" כדי לנסות לשמור על הבעל בכל מחיר. אחת התחושות הכי קשות לאשה היא שהיא מרגישה נודניקית, כאשר בעל עושה דברים למען אשתו לא ממקום נקי אלא רק כדי להרגיע את הלחץ בבית, השדר של "המעיקה" עובר אליה וממעיקה היא תהפוך להיות יותר מעיקה. רק כאשר הבעל יקיים את דברי הרמב"ם "שהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו" ממקום אמתי, התחושה של האשה תשתפר ויתכן שגם הלחץ מצדה יפחת.

נביא דוגמא לצד השני - יש בעלים שחוששים שמא הנשים שלהם לא יהיו תלותיות בהם, זה יכול להגיע למצבים שהבעל חייב לדעת כמעט בכל רגע נתון היכן אשתו נמצאת ועם מי אשתו מסתובבת. תופעות כאלו נובעות מתכונה של חולשה וניסיון לייצר שליטה מדומה. בעל שמתנהג באופן נוראי כל כך לא רק שלא ישיג את השליטה אליה הוא מייחל, אלא הוא גם גורם לכך שהוא יהיה אדם שפל שמשדר חולשה גדולה ביחס לאשתו בפרט וביחס לסביבה בכלל. תופעה נוספת היא, בעל שבפן האישי כל הזמן מנסה לייצר מציאות שהאשה כפופה אליו. הסגנון דיבור כלפי אשתו יהיה סגנון דיבור משפיל ומזלזל, קולה של האשה לא ישמע בבית ועוד כהנה וכהנה. מערכת יחסים כזו תביא לדיכוי של האשה, גם אם בפועל האשה תכניע את עצמה, זוגיות טובה לא תהיה כאן ומערכת יחסים כזו תהיה מערכת יחסים מאד עכורה.

מערכת יחסים תקינה היא מערכת יחסים שהבעל נותן לאשה תחושת בטחון, תחושה שיש בבית מי שמוביל את העניינים והאשה מרגישה מצד הבעל מפורגנת ומכובדת. זו תלות בריאה שמפריחה את הזוגיות ומפתחת כל אחד מבני הזוג בצורה נכונה ובריאה.

25 – התלות השלישית עליה נדבר היא תלות בריאה בין חברים. חבר זה דבר מחויב – "או חברותא או מיתותא!" להתנזר מהחברה ולהיות בלתי תלוי זה לא עושה טוב לאף אחד. גם אם יש אחד שזה עושה לו טוב אין כאן בריאות נפשית

כי האדם עץ השדה

30-32 – בשבוע הבא נחגוג את ט"ו בשבט - חג האילנות. ננסה לחבר את הדברים. בספר דברים נאמר "כי האדם עץ השדה". בפשט אין הכוונה שהאדם הוא עץ השדה, לשיטת רש"י התורה שואלת שאלה רטורית "וכי האדם עץ השדה?! כלומר בשעת מלחמה לשם מה אתה צריך להשחית את העץ, וכי העץ הוא כמו האדם שלוחם בך? אך מקובל להסביר את המילים כפשוטם, כלומר האדם נמשל לעץ השדה וכמו שכותב המהר"ל שהאדם הוא כמו אילן הפוך, האילן השורש שלו בארץ והאדם השורש שלו היא הנשמה והיא מחוברת למעלה. ר' ירוחם מסביר שבשאנו רואים עץ שצומח וממנו גדלים הרבה פירות, או גרעין שזורעין אותו באדמה וממנו צומח אילן גדול, מן ההכרח שכל מה שיהיה יוצא מן הצמח הזה, ודאי כבר הינו בכח בהגרעין גם עכשיו עוד טרם שיצאו הפירות בפועל, שאם אין בהווה איך יצא מן זה הגרעין העתיד ההוא. ומזה כי העתיד באמת קשור עם ההווה והן אחת. מדבריו הנפלאים אנו למדים שכאשר אנו רוצים לבנות עתיד מזהיר אנו חייבים לדאוג שכל הבכוח יהיה קיים כבר בהווה. כדי שהבכוח יהיה קיים בהווה עלינו להתנתק מכל תלות שלילית שמעכבת את ההתפתחות שלנו.

חברים יקרים!

הקב"ה לא רוצה לקחת את עם ישראל דרך ארץ פלשתים משום שהכניסה לארץ תהיה מהירה ומפני טורח המלחמות יש חשש שמא עם ישראל יעדיף לחזור למצרים. העם פיתח תלות ברגש העבדות והשפלות ומשום כך העדיף לחזור למוכר מאשר ללכת אל המציאות החדשה. יש הרבה סוגים של תלות שמעכבת את התפתחות האדם. אדם מפתח תלות בהרגלים, דפוסי חשיבה, דפוסי התנהגות וכו'. אדם מפתח תלות בבני אדם הקרובים אליו בתחומים שונים. יש תלותיות שלישית ויש תלות חיובית. חובתו של האדם לבדוק שהתלות לא מעכבת אותו אלא עוזרת לו להתפתח. אחת המטרות העיקריות בהליכת בנ"י ארבעים שנה במדבר היתה להרגיל את נפש העם לכך שהתלות העיקרית של האדם היא רק בבורא עולם, זו התלות היחידה שהיא באמת צורך קיומי!!!

שבת שלום ומבורך!!!

